

92-gruppen

c/o Danmarks Naturfredningsforening
Masnedegade 20, 2100 København Ø
Tlf: 39 17 40 32, 39 17 40 00
Faxnummer: 39 17 41 41
E-mail: 92-gruppen@dn.dk
Website: www.92grp.dk
Koordinator: John Nordbo

Europaudvalget
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

København d. 12. maj 2005

Input til en aktiv dansk linie i WTO

Kære udvalgsmedlemmer,

Jeg skriver til jer på vegne af 19 danske miljø- og ulandsorganisationer. Vi vil opfordre til, at I bruger den forestående Folketingsdebat om WTO's ministerkonference i Hong Kong til at skærpe og prioritere den danske forhandlingslinie.

Det er vores opfattelse, at en vigtig forudsætning for, at ministerkonferencen kan føre til, at forhandlingerne i Doha-udviklingsrunden får et afgørende skub fremad, vil være, at EU kommer med bedre udspil på følgende områder:

1. De allerfattigste lande må ikke komme til at betale for en ny frihandelsaftale
2. Dumpingen af landbrugsvarer må bringes til ophør
3. U-landene skal have bedre markedsadgang
4. Liberaliseringspresset på u-landene må lattes
5. WTO skal understøtte – og ikke begrænse – miljøhensyn

Det fremgår nærmere af papiret, hvad det mere konkret er for forslag, som Danmark og EU efter vores opfattelse bør arbejde for. Vi håber, at I vil tage disse synspunkter med i jeres overvejelser.

Med venlig hilsen

John Nordbo

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling er et samarbejde mellem 20 danske miljø- og udviklingsorganisationer. 92-gruppens organisationer arbejder blandt andet aktivt med opfølgningen af Verdenstopmødet om Bæredygtig Udvikling i Johannesburg, 2002.

92-gruppen består af: Arbejderbevægelsens Internationale Forum, Care Danmark, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk International Bøssætningservice, Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark, Det Økologiske Råd, FN-forbundet, Folkekirkens Nødhjælp, Greenpeace, Danmarks Jægerforbund, Kvindernes U-landsudvalg, Landsforeningen for Økosamfund, Mellempøkeligt Samvirke, Natur og Ungdom, Nepenthes, Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis / Øko-net, Organisationen for Vedvarende Energi OVE, U-landsforeningen Svalerne, U-landsorganisationen Ibis, WWF Verdensnaturfonden.

Hong Kong – flop eller fjong?

- Synspunkter og forslag fra 92-gruppen i forbindelse med WTO's 6. ministerkonference, december 2005.

Forhandlingerne i Doha-udviklingsrunden har overskredet den oprindelige deadline, 1. januar 2005, og en afslutning af runden er endnu ikke i sigte. Hvis mødet i Hong Kong skal bidrage til, at runden kan blive afsluttet i løbet af de næste par år, er der brug for nye udspil og initiativer.

Vi ser det især som EU's opgave at spille ud. EU har haft en nøglerolle i WTO-forhandlingerne siden ministerkonferencen i Genève i 1998, men desværre har unionen på en række områder ikke bidraget specielt konstruktivt. EU har kort sagt moset på for at fremme liberaliseringer af handlen med produkter af interesse for EU's eksportører uden, at man samtidig har udvist nævneværdig vilje til at reducere hverken sin egen toldbeskyttelse eller støtten til landbruget. – Og det på trods af, at liberaliseringer af handlen med landbrugsvarer vil være til gavn for EU's egne borgere og virksomheder.

Vi vil opfordre til, at Danmark skærper og prioriterer sin handelspolitik og dermed linien i EU. Et helt centralt grundlag for forhandlingerne i runden er beslutningen på ministerkonferencen i Doha, 2001, om at placere udviklingslandenes "behov og interesser i hjertet af" forhandlingerne. Også WTO's forpligtelse til at tage hensyn til bæredygtig udvikling og miljøet bekræftedes i Doha.¹

Folketinget har tilsluttet sig ambitionen om at gøre Doha-udviklingsrunden til en udviklingsrunde, ligesom hensynet til miljøet altid har været vigtigt i den danske politik ift. WTO.² Hvis disse ambitioner skal indfries, er der brug for, at EU ændrer prioriteter og indtager nye holdninger.

Vi har følgende 5 konkrete bud på, hvad der er vigtigt at gøre for at fremme hensynene til miljø og udvikling i forhandlingerne.

1. De allerfattigste må ikke komme til at betale for en ny frihandelsaftale

Analysen viser, at der er reel risiko for, at lande i Afrika syd for Sahara kan gå hen at tabe på en ny WTO-aftale. En modelberegning baseret på det forslag, som EU fremlagde ved

¹ WTO: Ministerial Declaration. Adopted on 14 November 2001. Artikel 2 og 6.

² Se eksempelvis folketingsvedtagelse V12 af 6.11.2003 og V4 af 25.10.2001 samt Folketingets dagsorden af 24.1.1995 vedrørende handelspolitik.

starten af landbrugsforhandlingerne i Doha-udviklingsrunden viste eksempelvis, at landene i Afrika syd for Sahara sammenlagt ville stå til at tabe 280 millioner \$.³

Fødevarøkonomisk Institut har også beregnet, at det kompromisforslag, som er fremsat i landbrugsforhandlingerne på kort sigt vil føre til tab på op mod 200 millioner \$ for en gruppe lande i Afrika. Instituttets analyse viser imidlertid, at de globale velfærdsgevinster, hvoraf EU-landene vil høste en betydelig del, ligger i størrelsesordenen 100 milliarder \$. Der er således, som instituttet peger på, rige muligheder for at kompensere de tabende lande.⁴

De afrikanske landes problemer skyldes udsigten til, at en ny aftale i WTO vil få prisen på importerede fødevarer til at stige. Samtidig kan det blive sværere for afrikanske lande at eksportere deres varer. I dag gælder en særlig lav told eller ingen told for en del af deres eksport til EU, men værdien af disse toldpræferencer vil blive udhulede, når en ny WTO-aftale reducerer det almindelige toldniveau.

Der findes næppe mirakelkure på de afrikanske landes problem, men det er helt igennem uholdbart og urimeligt, hvis fattige afrikanske lande skal betale prisen for en ny WTO-aftale, som i øvrigt vil gavne en meget bred kreds af lande. Men problemet må heller ikke hindre, at der kommer en ny aftale. Derfor bør **Danmark**:

- iværksætte og understøtte udarbejdelsen af analyser af effekterne for Afrika af de forskellige udspil i forhandlingerne.
- lægge særlig vægt på i forhandlingerne at reducere de rige landes subsidier til produktionen af landbrugsvarer som bomuld og sukker, idet netop disse subsidier gør konkurrencevilkårene vanskelige for mange afrikanske bønder.
- lægge særlig vægt på i forhandlingerne at få forpligtende aftaler om de afrikanske landes og de mindst udviklede landes adgang til markeder i rige lande som USA såvel som i andre lande.
- støtte, at der som led i Doha-udviklingsrunden indgås forpligtende aftaler om forøget bistand til udvikling af afrikansk landbrug og fødevarerindustri, således at disse lande i højere grad bliver i stand til at brødføde sig selv og kan træde ud af rollen som leverandører af billige råvarer til de rige lande.

2. Dumpingen af landbrugsvarer må ophøre

I mange u-lande udgør landbruget livsgrundlaget for størstedelen af befolkningen; ofte den fattigste del. I de rige lande, er det kun få procentdele af befolkningen, der ernærer sig ved landbrug.

³ United Nations Economic Commission for Africa: Economic Report on Africa 2004- Unlocking Africa's Trade Potential.

⁴ Danish Research Institute of Food Economics: Note on the Harbinson Draft on Modalities in the WTO Agriculture Negotiations. March 2003. Endvidere Danish Research Institute of Food Economics: Policy Note on the Harbinson Draft in an African Perspective. May 2003

Alligevel tager de gældende handelsregler i WTO mest hensyn til de få på de manges bekostning. Kun når det gælder landbrugsvarer, er det fortsat tilladt at yde decideret eksportstøtte, ligesom en række andre handelsforvridende støtteformer er mulige. Disse muligheder udnyttes effektivt af de rige lande. Samlet set udgjorde værdien af den direkte og indirekte støtte til landbruget i EU 37 % af landbrugets indtægter i 2003. De tilsvarende tal for USA og Japan var ifølge OECD henholdsvis 18 % og 58 %.⁵

Denne støtte skaber unfair konkurrence for de mange bønder i u-landene – i Afrika er det ofte kvinder – der er afhængige af indtægter fra landbruget. Desværre arbejder EU aktivt i WTO-forhandlingerne for at kunne bevare så store dele af den konkurrenceforvridende landbrugsstøtte som muligt.

Danmark bør aktivt og åbent støtte ambitiøse mål for reduktion af den handelsforvridende landbrugsstøtte. Det vil fremme mere fair handelsvilkår, og samtidig fremme en omlægning af det europæiske landbrug i mere ekstensiv retning, og dermed reducere miljøbelastningen. **Danmark** må erkende, at den senere reform af EU's landbrugspolitik ikke i nævneværdig grad bidrager til ovenstående. **Danmark** bør konkret arbejde for:

- en hastig aftrapning af eksportstøtte i de rige lande, således af denne form for støtte er helt væk i 2010. I den rammeaftale om WTO-forhandlingerne, som blev indgået i sommeren 2004, blev det aftalt, at alle former for eksportstøtte skal afskaffes, men afviklingshastighed og slutdato blev ikke aftalt.⁶
- at den handelsforvridende del af den øvrige landbrugsstøtte i de rige lande halveres inden 2012. Den såkaldte "grønne boks", der giver mulighed for ubegrænset støtte, må således omdefinieres, så den kun muliggør støtte til natur- og miljøbeskyttelse samt egnsudvikling. I rammeaftalen blev det faktisk aftalt, at den hjemlige landbrugsstøtte skal reduceres substantielt, ligesom det blev aftalt at re-vurdere kriterierne for den grønne boks.
- arbejde for, at u-landene får mulighed for at reagere effektivt på dumping af landbrugsvarer via særtold eller andre forholdsregler. I rammeaftalen blev det aftalt, at der skal etableres en særlig sikkerhedsmekanisme for u-landene, men indholdet blev ikke fastlagt.

Som det fremgår, er ovennævnte forslag helt i tråd med ånd og bogstav i rammeaftalen fra sommeren 2004. EU's aktuelle forhandlingsposition peger desværre ikke i den retning.

3. U-landene skal have bedre markedsadgang

Foruden dumping af de rige landes landbrugsvarer, hæmmes u-landenes udvikling af toldbarrierer i de rige lande. Mens det generelle toldniveau i de rige lande er relativt lavt, er der ofte høj told på den slags produkter, som u-landene rent faktisk kan producere, nemlig landbrugsvarer.

⁵ OECD: OECD Agricultural Policies 2004 - At a Glance.

⁶ WTO: Doha Work Programme. Decision Adopted by the General Council on 1 august 2004. WT/L/579.

I rammeaftalen fra sommeren 2004 blev det aftalt, at der skal findes en formel for reduktion af tolden på landbrugsvarer, som fører til, at de højeste toldsatser reduceres mest. Samtidig blev det aftalt, at der skal være mulighed for i et (ikke nærmere specificeret omfang) at få undtaget følsomme produkter fra den formelbestemte reduktion.

I sommeren 2004 var der forsøg fra EU-side på at få undtaget mere end 80 forskellige varer, som i dag har høje toldsatser. **Danmark** bør arbejde for, at de rige lande ikke får mulighed for at undtage følsomme produkter.

Samtidig bør **Danmark** støtte, at der gives u-lande mulighed for at undtage specielle produkter fra den formelbestemte reduktion. Det fremgår af rammeaftalen, at der skal være mulighed for at få undtaget produkter af betydning for landenes selvforsyning af fødevarer, levevilkårene samt udvikling af landbruget.

Disse undtagelser for u-landene skal være reelle. Ellers kan det få alvorlige konsekvenser for store dele af den fattige landbefolkning. Det fremgår eksempelvis af en ny rapport fra organisationen Oxfam, at en række lande, herunder Indien og Kina, må reducere deres told på ris, medmindre denne afgrøde kan blive undtaget fra de formelbestemte reduktioner.⁷

Synspunktet bør være, at det overlades til u-landene selv at beslutte, om de vil reducere told på sådanne basisfødevarer – i det mindste så længe, som der eksisterer omfattende landbrugsstøtte og dermed dumping af fødevarer fra de rige lande. Ifølge Oxfams beregninger modtog de risproducerende amerikanske landbrug eksempelvis en støtte, som udgjorde 72 % af produktionsomkostningerne i 2003.

For u-landene er der desuden et meget stort potentiale i eksport af forarbejdede landbrugsvarer, og det er derfor helt afgørende, at markedsadgangen også omfatter disse. **Danmark** bør derfor arbejde for, at toldeskalerting (dvs. når tolden stiger med forarbejdningsgraden) helt fjernes i forbindelse med Doha-udviklingsrunden, ligesom **Danmark** bør arbejde for, at der indgås forpligtende aftaler om støtte til kapacitetsopbygning, så u-landene kan leve op til sundhedsstandarder o.lign. i de rige lande.

4. Liberaliseringspresset på u-landene må lettes

EU's tilgang til forhandlingerne i Doha-udviklingsrunden er grundlæggende urimelig. EU betragter liberalisering af handlen med landbrugsvarer som en indrømmelse og kræver modydelser i andre dele af WTO-forhandlingerne. Logikken savnes. Liberalisering af handlen med landbrugsvarer vil i vid udstrækning være i EU's egen interesse. Skatteborgere kan slippe for at betale bistand til landbruget, og forbrugere kan få billigere fødevarer.

Men EU kræver som sagt modydelser. For EU er en forudsætning for en ny aftale på landbrugsområdet, at EU får bedre markedsadgang for industrivarer og tjenesteydelser. EU stiller

⁷ Oxfam International: Kicking down the door – How upcoming WTO talks threaten farmers in poor countries. Oxfam Briefing Paper # 72, April 2005.

blandt andet krav til en række meget fattige lande om liberalisering af handlen med basale tjenesteydelser, som for eksempel vandforsyning.

Det kan meget vel vise sig at være i mange landes interesse at skabe en mere fri handel med industrivarer og tjenesteydelser, men EU's krav bør afpasses de mulige gevinster for andre lande. I den sammenhæng må erindres om, at det er et gammelt princip i det internationale handelssamarbejde, at de rige lande ikke kan kræve ligeså vidtgående liberaliseringer i u-landene, som dem, de selv forpligter sig til.⁸

Dette betyder konkret, at **Danmark** bør arbejde for:

- at EU dropper alle krav om øget markedsadgang for tjenesteydelser til de mindst udviklede lande samt til andre u-lande, som ikke selv har udsigt til nævneværdige gevinster fra en ny aftale på tjenesteydelsesområdet.
- at EU accepterer, at den formel, som skal anvendes til at reducere toldsatsene på industrivarer indrettes, således at de formelbestemte reduktioner bliver lavere for u-landene.
- at EU kommer til at arbejde for, at såkaldte "sektorinitiativer", som omfatter mere vidtgående harmonisering af toldsatsene på grupper af industrivarer, ikke kommer til at omfatte andre u-lande, end de der selv ser en interesse i at være med.

5. Miljøhensyn skal fremmes – ikke bekæmpes

Der er risiko for, at forhandlingerne i Doha-udviklingsrunden på forskellig vis kommer til at sætte begrænsninger for miljøbeskyttelsen i stedet for at fremme den. En række lande søger at få ændret miljøregler ved at få dem inddraget i forhandlingerne om afskaffelse af ikke-toldmæssige handelsbarrierer.

Ifølge en opgørelse fra Friends of the Earth er der indtil videre anmeldt 72 miljø- og sundhedsregler, som ønskes omfattet af forhandlingerne. Kemikaliregulering (herunder EU's kommende REACH-system), miljømærkningsordninger og krav om mærkning af energiforbrug er eksempler på miljøregler, som på den måde sættes under pres.⁹

Danmark bør forsvare retten til at gennemføre enhver velbegrundet miljøregulering - også regulering baseret på forsigtighedsprincippet samt på livscyklusbetragtninger - hvis der stilles mindst samme krav til egne varer og tjenesteydelser som til importerede varer. **Danmark** bør også arbejde for, at de internationale miljøkonventioner ikke underordnes WTO's regulering.

⁸ Princippet om "less than full reciprocity" findes i GATT-aftalen, og det bekræftes i WTO: Ministerial Declaration. Adopted on 14 November 2001. Artikel 16.

⁹ Friends of the Earth international: Summary of analysis of notifications of non-tariff barriers in Non-agricultural Market Access (NAMA) negotiations of the World Trade Organization, April 2005.

En række miljørelaterede emner er på nuværende tidspunkt eksplicit inkluderet i forhandlingerne i Doha-udviklingsrunden. Det gælder ikke mindst forhandlingerne om reduktion af subsidier til landbrug, som i dag fremmer det intensive og miljøbelastende landbrug i de rige lande. Der forhandles også om strammere regler for støtte til fiskeri, hvilket kan være med til at begrænse den omfattende overfiskning, der foregår på verdens fiskebanker. Endelig forhandles om særlige reduktioner af handelsbarriererne for miljøvarer og tjenesteydelser.

Kun for så vidt angår sidstnævnte emner er EU blandt de mest ambitiøse lande. **Danmark** bør arbejde for, at EU også når det gælder afvikling af subsidier tilslutter sig de mest vidtgående forslag, idet der dog fortsat skal være mulighed for støtte miljøforbedrende foranstaltninger i landbrug og fiskeri, ligesom u-landene skal have mulighed for at anvende tilskudsordninger til at udvikle bæredygtigt landbrug og fiskeri.

Aftalen fra Doha om iværksættelsen af forhandlingerne i den nuværende runde åbner for, at yderligere miljøemner kan inddrages i forhandlingerne. Det fremgår således, at det kan være relevant at igangsætte forhandlinger vedrørende miljøreglers konsekvenser for u-landenes markedsadgang, miljømærkning og dele af TRIPs-aftalen.¹⁰

Danmark bør bruge dette som afsæt til at søge at få igangsat forhandlinger i WTO-regi om en forpligtende aftale om overførsel af renere teknologi til u-lande. Skrappere miljøregler i de rige lande kan gøre det vanskeligere for u-landene, der som oftest ikke er på forkant med udviklingen af miljøteknologi, at eksportere varer til de rige lande. Det betyder, at u-landene vil have en tendens til at modarbejde nye miljøkrav, medmindre de rige lande tager u-landenes bekymringer alvorligt. Den rigtige måde at gøre det på, er at etablere et effektivt system til overførsel af renere teknologi til u-lande.

På FN's Konference om Miljø og Udvikling i 1992 blev det da også besluttet, at de rige lande skulle overføre ny miljøteknologi til u-lande på favorable vilkår.¹¹ Lignende beslutninger er truffet i en række andre sammenhænge, senest på Verdenstopmødet om Bæredygtig Udvikling i 2002.¹² Desværre er der endnu ikke tegn på, at rige lande vil leve op til deres løfter.

Danmark bør også arbejde for, at der igangsættes forhandlinger, som sikrer, at TRIPs-aftalen understøtter bestemmelserne i Biodiversitetskonventionen om u-landes og oprindelige folks rettigheder til egne ressourcer. Patentansøgere skal forpligtes til at redegøre for oprindelsen af genetiske materiale og kunne dokumentere samtykke og aftale om udbyttedeling med det land/folk, hvor materialet stammer fra. I dag er TRIPs-aftalen med til at muliggøre "biopirateri", hvor genetiske ressourcer udføres og udnyttes kommercielt uden samtykke fra oprindelseslandet.

¹⁰ WTO: Ministerial Declaration. Adopted on 14 November 2001. Artikel 32.

¹¹ United Nations: Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development. United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), 3-14 June 1992. Kapitel 34.

¹² United Nations: Plan of Implementation of the World Summit on sustainable Development 26 August – 4 September 2002. Artikel 105 og 106 mv.

Dette skrift er udgivet i maj 2005. Følgende organisationer, som samarbejder i og med 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling står bag de fremførte synspunkter og forslag, uden at hver enkelt organisation nødvendigvis vil kunne erklære sig enig i hver eneste detalje. Organisationerne er forskellige, og det er ikke alle, der har en mening om alt, hvad der er berørt i papiret. Tilsvarende vil nogle organisationer have tilføjelser og yderligere forslag, som de selv vil søge at fremme.

Arbejderbevægelsens Internationale Forum
Care Danmark
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk International Bosætningservice
Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark
Det Økologiske Råd
FN-forbundet
Folkekirkens Nødhjælp
Kvindernes U-landsudvalg
Mellempfolkeligt Samvirke
Landsforeningen for Økosamfund
Natur og Ungdom
Nepenthes
Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis/Økonet
Organisationen for Vedvarende Energi OVE
Sydafrika kontakt
U-landsforeningen Svalerne
U-landsorganisationen Ibis
WWF Verdensnaturfonden